

Sarah Pink, László Kürti & Ana Isabel Afonso (eds.): *Working Images. Visual Research and Representation in Ethnography*. London: Routledge 2004. 224 sider. ISBN 0-415-30641-8. Pris: £19.99.

I *Working Images* behandler 12 gode og en dårlig artikel forholdet mellem ord – primært i form af antropologiske tekster – og diverse visuelle medier som film, fotografi, postkort, tegning, maleri, tankebilleder og cd-rom. Bogen er godt struktureret og har en udmærket introduktion af Sarah Pink. Forfatterne behandler velafgrænsede aspekter af det overordnede tema, og teksterne indgår i en logisk rækkefølge, som tydeliggør sammenhænge og modsætninger mellem de forskellige tilgange. Bogen er inddelt i to dele: Den første behandler den etnografiske anvendelse af forskellige visuelle medier som etnografisk metode, den anden del behandler repræsentationer af antropologiske undersøgelser.

László Kürti undersøger lokalhistoriske forhold i en ungarsk by gennem en analyse og kontekstualisering af de postkort, som mennesker har sendt til hinanden gennem godt 100 år. Metodisk er der ikke noget nyt i Kürtis tekst, idet lignende metoder ofte er blevet anvendt i historie såvel som antropologi. Analysen understreger dog nogle af de traditionelle og stadig brugbare måder, hvorpå menneskers egne visuelle udtryk kan inddrages i etnografiske analyser. Cristina Grassenis undersøgelse af landmænds avlsarbejde viser derimod meget overbevisende nye måder at anvende kameraet på. Grasseni følger landmændenes anvisninger på, hvad hun skal rette kameraet mod, når hun vil filme præmiedyr, og hun diskuterer med dem, hvad der er godt og skidt på billederne. Kameraet beriger interaktionen med landmændene og medvirker til at oplære hende i at se på dyrene på de måder, som landmændene gør. Ana Isabel Afonso viser på lignende vis, hvordan tegning kan anvendes til at skabe bedre og mere intim kontakt mellem antropolog og informant. Afonso får således informanterne til at fortælle en tegner, hvordan nogle vigtige historiske begivenheder i deres liv skal illustreres. Informanterne bliver derved bevidste om detaljer og husker historien bedre, samtidig med at tegningerne giver både informanter og antropolog et håndgribeligt udgangspunkt for omtalen og forståelsen af forholdene. Metod delen afsluttes med Ian R. Edgars artikel, hvor en psykologisk og Jung-inspireret tilgang anvendes etnografisk. Edgar opfordrer informanterne til at delagtiggøre ham i de „billeder“, som de får, når de tænker på nogle af de forhold, han spørger til; eksempelvis deres barndom eller opfattelse af køn. Selv om jeg umiddelbart er noget kritisk over for Edgars tilgang til det „visuelle“, kan tilgangen vel frembringe en særlig slags viden, som måske kan være vigtig. I *Working Images* illustrerer Edgars artikel i alle fald fint, at der er mange meget forskellige muligheder for at anvende det visuelle som etnografisk metode.

Paul Henley indleder den anden del omhandlende visuel repræsentation med en artikel om observationelle film, som er etnografiske film, hvor der lægges vægt på, at handlinger og problemstillinger skal optages „i deres helhed“, samt at filmene skal reflektere det emiske perspektiv mere end antropologens/filmskabers intellektuelle eller æstetiske ideer. Da observationelle film forsøger at lade det emiske perspektiv være styrende for forløbet, støder de ind i de samme komplicerede problemstillinger, som antropologer kender fra andre sammenhænge, hvor forholdet mellem det emiske og etiske også ofte er både vigtigt og vanskeligt. Henley diskuterer mest disse problemstillinger ud fra seernes interaktion med film. Han argumenterer for film, som giver tilskuerne mulighed for at drage deres egne konklusioner. Den næste artikel er af

Victoriano Camas Baene, Ana Martinez Perez, Rafael Munoz Sotelo og Manuel Ortiz Mateos, som laver etnografiske film, hvor de blot fungerer som talerør for bestemte grupper. I modsætning til de observationelle film, som grundlæggende er antropologiske projekter, er der her snarere tale om, at informanterne overtager styringen af processen. Forfatterne ser deres arbejde som rettet direkte mod at skabe sociale forandringer. Ved at overlade deres filmskabende og etnografiske ekspertise til eksempelvis en gruppe, som kæmper for bedre vilkår for spanske kvinder, giver de stemme og anerkendelse til denne i øvrigt marginaliserede gruppe. Den følgende artikel er af antropolog og kunstner Manuel Joao Ramos, som har udført feltarbejde i Etiopien. Han beskriver, hvordan hans malerier – som har et etnografisk indhold, der har provokeret og begejstret flere etiopier – er blevet modtaget i lokalsamfundet. Forholdet mellem kunstnere og antropologer videreudvikles i Olivia da Silva og Sarah Pinks artikel. Silva portrætterer i video og stillbilleder nogle portugisiske fiskere, og Pink diskuterer og kontekstualiserer dette arbejde. De følgende to artikler omhandler antropologiske forsøg på at skabe sammenhænge mellem de teoretiske overvejelser og de visuelle udtryk. Roderick Coover, som jeg ikke vil gøre meget ud af, har lavet en tekst og en video om arbejdet på en vinmark. Sarah Pink starter sin artikel med at sammenligne to etnografiske film om køn. Hvor den ene tydeliggør diversiteten i spanske kvinders liv, beskriver den anden gennem analyse af tyrefægtning køn som mere fastlåste og stereotype størrelser. Pink har den vigtige pointe, at selv om begge film er gode, og selv om de implicit forholder sig til antropologiske debatter om køn, har de meget vanskeligt ved at være eksplicite i deres teoretiske stillingtagen. Dette ser Pink som et problem, som hun søger at løse gennem skabelsen af en cd-rom, hvor man interaktivt kan bladere frem og tilbage mellem interviews, billeder og hendes teoretiske overvejelser. Hermed mener Pink at have forbundet de empiriske billeder med den teoretiske tekst. Denne blanding af det filmiske og det teoretiske via hypermedier er jeg dog noget skeptisk over for, mest af alt, fordi jeg ikke deler Pinks ønske om at samle disse to medier. For mig fungerer det fint, når læsning af tekster er adskilt fra det at se film. I forhold til bogens målsætning er det imidlertid både spændende og velvalgt at inddrage sådanne forsøg på at overskride grænserne mellem medierne.

Working Images kommer meget fint rundt om mange aspekter af forholdet mellem visuelle medier og tekstlige fremstillinger. Det er derfor ærgerligt, at bogen afsluttes med en direkte kedelig epilog af Felicia Hughes-Freeland, der moraliserer over manglen på interesse for det visuelle i antropologien.

Kåre Jansbøl
Ph.d.-studerende
Institut for Antropologi
Københavns Universitet

Dorthe Staunæs: *Køn, etnicitet og skoleliv*. Frederiksberg: Forlaget Samfundslitteratur 2004. 372 sider. ISBN 87-593-1094-4. Pris: 325 kr.

Læs den! Så enkelt kan det siges. *Køn, etnicitet og skoleliv* er en revideret udgave af psykologen Dorthe Staunæs' ph.d.-afhandling, og lad det være sagt med det samme, her er tale om et arbejde af sjældnen kvalitet. På baggrund af feltarbejde i to folkeskoler